

Встановлено, що однією з причин виникнення кризової ситуації на більшості рекреаційних підприємств є низький рівень організації внутрішнього та зовнішнього контролю. Саме некваліфіковані і помилкові дії вищого керівництва довели багато господарюючих суб'єктів до межі банкрутства. Істотним фактором, який зумовлює прийняття неефективних управлінських рішень, є відсутність на підприємствах системи контролю, що здійснюють фахівці з бухгалтерського обліку чи аудиту. Фахівці в галузі санації схиляються до того, що нормальне функціонування підприємства, його фінансове оздоровлення неможливе без впровадження внутрішнього контролю та інформаційного забезпечення керівництва.

Ефективність внутрішнього контролю важливо оцінювати не за кількістю перевірок, довідок, записів, рішень, а по тому, наскільки його пропозиції сприяли зміцненню стабільності санаторно-курортної організації.

Таким чином, завдання внутрішнього контролю відповідають вимогам сьогодення, тому й підвищується роль внутрішнього контролю в санаторно-курортних організаціях.

1. Гончарук Я. А., Рудницький В. С. Аудит: Навч. посіб., Львів, 2001. 2. Гулич О. Фінансово-економічні результати функціонування суб'єктів рекреаційного господарства та проблеми реформування галузі // Регіональна економіка. 2003. №1. С. 233 — 238. 3. Загородній А. Г. та ін. Аудит: теорія і практика: Навч. посіб., Львів, 2003. 4. Завадський Й. С. Менеджмент. Т. 1. К., 1997. 5. Іванюта С. М. Антикризові заходи на підприємствах АПК. Полтава, 2003. 6. Кадієвський В. А., Мазур Ф. Ф. Аудит як середовище прийняття оптимальних управлінських рішень. 10 років Національному центру обліку та аудиту України: Зб. тез і доп. наук.-практ. конф. з аудиту. К., С. 86 — 90. 7. Усач Б. Ф., Дячишин Я. В., Шмикова Л. М. Аудит і судово-бухгалтерська експертиза. Львів, 1998. 8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід». Затв. Міністерством фінансів України 29.11.99. р. // Баланс. 2000. № 4.

УДК 336.2:334.012.64

Н. П. Банера

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Охарактеризовано зміст систем оподаткування, обґрунтовано доцільність застосування спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва.

Characterizes the substance of the system of taxation, motivates the expedience of applying the simplifying system of taxation subjects of small enterprise.

Питання оподаткування суб'єктів малого підприємництва сьогодні є надзвичайно актуальним. Це пояснюється тим, що малі підприємства — досить поширена й ефективна форма господарювання. Вони мають багато таких рис, які не можуть бути притаманні великим підприємствам. Саме мале

підприємництво здатне найоперативніше реагувати на кон'юнктуру ринку і таким чином надавати ринковій економіці необхідної гнучкості. Ця властивість малого бізнесу набуває особливого значення в сучасних умовах, коли відбуваються швидка індивідуалізація і диференціація споживацького попиту, розширення номенклатури товарів і послуг.

Динаміка розвитку малого підприємництва України свідчить про стійке зростання як суб'єктів, так і кількості працівників у цьому секторі економіки та обсягу виробленої в ньому продукції.

Одним з пріоритетів державної підтримки малого підприємництва залишається зменшення податкового тиску, спрощення процедур оподаткування його суб'єктів шляхом закріплення спеціальних режимів у чинному законодавстві.

Теоретичні та практичні засади систем оподаткування суб'єктів малого підприємництва широко висвітлені в працях Ф. Бутинця, Д. Костюка, І. Назаренко, Є. Рудого, О. Ткаченко, Р. Хом'яка та ін.

У статті автора розглядаються проблемні питання оподаткування суб'єктів малого підприємництва та характеризується зміст систем оподаткування. У контексті цього важливим є дослідження доцільності застосування спрощеної системи оподаткування підприємств малого бізнесу.

Кожне підприємство намагається максимально полегшити свою роботу. На думку О. Ткаченко, цьому сприяє спрощена система оподаткування суб'єктів малого підприємництва, яка дає підприємству низку переваг, незважаючи на велику кількість проблемних нюансів [3, с. 14]. Як вважає Д. Костюк, поява Указу Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» від 03.07.98 р. № 727/98 засвідчує позитивні зрушення в законодавстві [2, с. 5].

Суб'єкти малого підприємництва єдині в Україні, кому надана альтернатива у виборі системи оподаткування. Для суб'єктів малого бізнесу — юридичних осіб — можливе застосування двох систем оподаткування: загальної і спрощеної. Загальна система оподаткування, яку використовують без будь-яких застережень, включає сплату податків на прибуток і на додану вартість, акцизного збору та ін. Спрощена система оподаткування, обліку та звітності є однією з найпоширеніших. Вона відносно молода: започаткована в 1999 році, коли вищезазначений Указ уперше дав можливість суб'єктам малого підприємництва перейти на сплату єдиного податку. Деяко пізніше (після 19 липня 1999 р.), з набранням чинності Указу Президента «Про внесення змін до Указу Президента України від 3 липня 1998 р. № 727 «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» від 28.06.99 р. № 746/99 (далі — Указ № 746), спрощена система оподаткування сформувалася остаточно і набула сучасного вигляду.

З 1999 року по 2005-й кількість платників єдиного податку в Україні збільшилася майже вшестеро, а надходження до бюджету від цих підприємств зросли у 12 разів. У 2005 році від суб'єктів малого підприємництва, які працюють за спрощеним режимом оподаткування, до державного бюджету надійшло

1,8 млрд. грн., а темпи зростання податкових надходжень склали 33,4 %, що значно вище порівняно із суб'єктами підприємництва, котрі здійснюють обкладання податками за загальною системою (22,6 %) [5].

Основна перевага спрощеної системи оподаткування — альтернативність. Вона може застосовуватись поряд із загальною системою оподаткування, обліку та звітності на вибір суб'єкта малого підприємництва (СМП). Водночас, згідно із ст. 3 Указу № 746, при виборі єдиного податку підприємства з'являється ще одна важлива перевага: право вибору ставки оподаткування (6 чи 10 %). Таким чином, суть нововведень, спричинених Указом № 746, полягає в тому, що замість численних податків і зборів, передбачених для звичайних підприємств, суб'єкти малого підприємництва сплачують лише єдиний податок. Цей податок рентного типу, тобто його розмір не залежить від результатів діяльності.

Перейти на сплату єдиного податку можуть юридичні особи — суб'єкти підприємницької діяльності будь-якої організаційно-правової форми і форми власності, які відповідають таким критеріям:

1) середньооблікова чисельність працівників не перевищує 50 осіб за рік (ст. 1 Указу № 746). Середню кількість працюючих для суб'єктів малого підприємництва визначають за методикою, затвердженою органами статистики, з урахуванням усіх його працівників, у тому числі тих, що працюють за цивільно-правовими договорами, і зовнішніх сумісників, а також працівників представництв, філій та інших відокремлених підрозділів. Зазначена методика наведена в Інструкції зі статистики кількості працівників, затвердженій наказом Державного комітету статистики України від 28.09.2005 р. № 1442;

2) обсяг виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) не перевищує 1 млн. грн. за рік (ст.1 Указу № 746). Об'єктом оподаткування є виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). При цьому виручкою від реалізації вважають суму, фактично отриману суб'єктом підприємницької діяльності на поточний рахунок або (та) в касу за здійснення операцій з продажу продукції (товарів, робіт, послуг). У разі реалізації основних засобів виручкою вважають різницю між сумою, отриманою від їх реалізації, та залишковою вартістю;

3) обмеження за видами діяльності (ст.7 Указу № 746).

Не зможуть перебувати на єдиному податку:

довірчі товариства, страхові компанії, банки, інші фінансово-кредитні та небанківські фінансові установи;

СПД, які займаються обміном іноземної валюти;

спільні підприємства;

СПД, які працюють у сфері грального бізнесу;

виробники підакцизних товарів, СПД, що здійснюють господарську діяльність, пов'язану з експортом, імпортом та оптовим продажем підакцизних товарів, оптовим і роздрібним продажем підакцизних паливно-мастильних матеріалів;

СПД, зайняті видобутком та виробництвом дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, оптовою й роздрібною торгівлею промисловими виробами із дорогоцінних металів;

4) обмеження за структурою статутного капіталу (ст. 7 Указу № 746). Суб'єкти підприємницької діяльності за наявності в їхньому статутному капіталі понад 25% внесків, що належать юридичним особам — учасникам і засновникам, які не є суб'єктами малого підприємництва й не можуть перейти на спрощену систему;

5) погашення бюджетних заборгованостей (ст. 4 Указу № 746). Однією з умов переходу на єдиний податок є сплата всіх встановлених податків і обов'язкових платежів за попередній звітний період;

6) спосіб розрахунків (ст. 1 Указу № 727).

Підприємства, які перейшли на спрощену систему оподаткування за єдиним податком, не мають права застосовувати інший спосіб розрахунків за операціями з реалізації, крім готівкового та безготівкового розрахунків коштами. Це означає, що платникам єдиного податку не можна займатися бартерними операціями, оскільки бартер — це господарська операція, яка передбачає проведення розрахунків за товари (роботи, послуги) у формі, відмінній від грошової.

У випадку, коли із-за своєї специфічності підприємство має можливість застосовувати тільки одну із систем оподаткування, питання про доцільність не виникає, оскільки немає вибору. Якщо ж вибір є — виникає запитання: яка із систем є оптимальною для конкретного підприємства? Щоб відповісти на це запитання, потрібно розрахувати економічну ефективність від впровадження різних систем оподаткування.

На підставі проведеного нами дослідження за даними бухгалтерського та податкового обліку окремих підприємств малого бізнесу Львівщини можна стверджувати, що для всіх цих підприємств найоптимальнішою є спрощена система оподаткування із застосуванням єдиного податку 10%, оскільки загальна сума податків і зборів, які будуть сплачені, майже вдвічі менша, ніж при загальній системі, та у 1,5 раза менша порівняно зі спрощеною системою єдиного податку 6%. Однак при виборі системи оподаткування, крім того, необхідно враховувати категорії осіб, з якими доведеться працювати підприємству. Адже коли переважній більшості покупців або замовників потрібні податкові накладні, то при переході на єдиний податок є сенс залишитися платником ПДВ. Якщо ж покупцями переважно є громадяни-споживачі, яким ця накладна не потрібна, то підприємству доцільно застосовувати спрощену систему — сплату єдиного податку за ставкою 10%.

Проаналізувавши всі нюанси спрощеної системи для суб'єктів малого підприємництва, можна зробити висновок, що така система дає підприємству ряд переваг, які стосуються порядку оподаткування, обліку, фінансової та

податкової звітності підприємства. Одночасно підприємству на єдиному податку легше спрогнозувати суми податків, які воно повинно сплатити до бюджету в наступному періоді, а також спланувати свою діяльність.

Однак через незакріпленість спрощеної системи оподаткування у відповідному Законі України відбувається поступове її знищення. Набуття чинності законів України у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування призвело до оподаткування суб'єктів малого підприємництва, які працюють за спеціальними режимами, щодо сплати ними внесків до державних цільових фондів, що значно посилило податкове навантаження. Тому одним з першочергових заходів є прийняття Закону «Про єдиний податок», в якому необхідно врахувати критерії підприємств, що працюватимуть за цією системою, диференційовані ставки податку та пільги щодо сплати єдиного податку.

1. Закон України «Про державну підтримку малого підприємництва» від 19.10.2000 р. № 2063-III// Бухгалтерія. Зб. систематизованого законодавства. 2003. № 38 (453). С. 10 — 11.
2. Костюк Д. В. Бухгалтерський облік на малих підприємствах згідно з П(С)БО. Х., 2000.
3. Ткаченко О. Що потрібно врахувати підприємству, яке хоче бути єдинником // Все про бухгалтерський облік. 2006. № 26. С. 14 — 17.
4. Указ Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» від 03.07.98 р. № 727/98// Бухгалтерія. Зб. систематизованого законодавства. 2003. № 38 (453). С. 11 — 13.
5. www.finance.ua.